

כמה שזה לא נעים!

לא נעים?! זו לא הגדרה בכלל! סיוט?! אולי מתחיל להתקרב לתחושה...

מי שלא חוה את זה, כנראה גם לא יכול לדמיין כמה שזה נורא. אבל הם כן חוו את זה. נורא!!!

כשאנחנו באים לתאר יום שעבר, בדרך כלל נקודת הפתיחה היא איך קמנו. זאת משום שמלבד הסדר הכרונולוגי, זו כנראה לפעמים הנקודה המשפיעה ביותר ביום.

אז איך זה לקום בבוקר, לפתוח את העיניים, ולגלות ש... כל הבית הפוך לגמרי, ולא כי איציק לא מצא את החולצה שלו, אלא כי... גנבים פרצו לבית בלילה.

יש גם גנבים שלימזלים. כזה היה הגנב שפרץ לביתם של משפחת קרעפלמאכער'ס באותו לילה. השלימזל בזבז יום עבודה, כאילו ליל עבודה, על בית שכל תכולתו לא שווה את הדלק של האופנוע בו נסע לשם, ספק אם את הבלאי של הצמיגים.

אז נכון שזה היה הבית שהכי קל לפרוץ אליו, אבל פורץ מנוסה אמור לרחרח איפה יש בשר, כנראה שאפילו כלב הוא לא.

אחרי ספירת מלאי מדוקדקת, התברר שהנעבאך לקח כשלל את שרשרת הגולדפילד של אמא - שעלתה, 29.99 בתקופה שזה עוד היה חוקי למכור במחיר בעל סיומת 9 אג'. את

המחזיק מפתחות של שלוימי - כי היה בו פנס מהכל בשקל שהיה נראה כמו שלט של רכב, ואת הספר טלפונים שהיה מונח על השולחן - כי הוא היה בטוח שבתוכו החביאו את הדולרים שעוד לא נבראו...

היה גם גליל של נייר טואלט שנפקד מקומו, כנראה שהאומלל לקח אותו בשביל לנגב את הזיעה שמילאה אותו כשהבין איזה עסק ביש הוא עשה.

ובכל אופן, זה ממש לא נעים. תודו. קודם כל אף אחד לא אוהב שאנשים זרים חופרים לו בארגז הכביסה ובסלסלת הגרביים (פדיחות, היה שם זוג לא תואם...). חוצמזה, הבלאגן שהקוקו הזה עשה, לא קורה אפילו בערב פסח אחרי חצות הלילה, וזה לא קורה אפילו במשפחות הכי טובות...

רגע, כמעט שכחנו. היה עוד משהו שנעלם, אבל לא סתם משהו - הגביע!

אם היה חפץ בעל ערך בכל הבית, זה היה הגביע. מעבר להיותו מוערך בשווי כספי שהיה למעלה מהשגתה של משפחת קרעפלמאכער'ס, היה זה השווי הרגשי של הגביע שנסק אף מעל לשווי הכספי הבלתי מבוטל שלו.

הגביע, נמסר במשפחה מדור לדור כארבע מאות שנים, ובני המשפחה, למעט אבא, ידעו שמסתתר מאחוריו סיפור בלתי שגרתי בעליל. למה 'למעט אבא'? כי בשונה מהם, אבא **כן** ידע את הסיפור, אלא שהוא מעולם לא סופר על ידו. הסיבה שהוא לא סיפר אותו מעולם, לדבריו, היא לא בגלל שהוא מסתיר את הסיפור, אלא שסיפור כה מיוחד וחשוב יש

לשמור להזדמנות מיוחדת במיוחד. והיא עדיין לא קרתה. עד היום.

ברגע שקלטו כולם שהגביע איננו, הדבר הראשון אותו עשו היה לשאת עיניים אל עבר אבא, לראות את תגובתו. וכאן ארע משהו מוזר, מוזר מאד.

אבא היה רגוע בצורה קיצונית. לא ממש רגוע, הוא נלחץ מעצם הפריצה לפחות כמו כולם, אבל נושא הגביע ממש ממש לא הטריד אותו. אמא למשל, כמעט התעלפה כשהבינה שהגביע איננו, אבל אבא, זה שבמשפחתו עבר הגביע עשרות דורות, זה שידע את הסיפור שמאחורי הגביע - כלום!

היה אולי ניתן לחשוד אותו שהוא התחזק במידת הביטחון, אבל דווקא המכנסיים והסיגריות שלא נמצאו בהתחלה כן הטרידו אותו. אבל הגביע לא. הגביע, זה שבפעם היחידה שמוציאים אותו, בערב פסח לקראת ליל הסדר, כמעט בוכה אבא מהתרגשות, הגביע שאפילו אמא לא מבריקה אותו, רק אבא בעצמו - עכשיו אבא לא מבכה את העדרו?! תמוה ביותר!!!

כעבור כמה דקות, כשהמכנסיים, הסיגריות, והשעון המעורר נמצאו, הורה אבא לכולם להתפזר ללימודים. והגביע?! הוא אפילו לא הזכיר אותו, תמוה. מאד.

כששבו כולם בצהריים הביתה, המתינה להם הפתעה על השולחן בסלון.

אבא, שלא חש הבוקר בטוב (ולא בגלל הגביע, לא!), שב מהכולל באמצע הבוקר, כשנכנס לבניין נענה לקול הקריאה הפנימית שאמרה לו שכדאי לבדוק מאחורי הבניין אם הגנב לא השאיר שם משהו.

והגנב באמת השאיר שם משהו, רק משהו אחד. לא את השרשרת המרוטה, לא את המחזיק מפתחות שאפילו מפתח לא היה בו, ואפילו לא את הספר טלפונים, רק את - הגביע!

למה?! אם נחפש סיבות טבעיות, יתכן והיה זה המראה העתיק שלו, בתוספת העובדה שמאז פסח הוא לא צוחצח, שהעניקו לגנב את התחושה שמדובר בגרוטאה מנירוסטה או פח. אבל תודו שיש כאן משהו לא הגיוני ומוסבר. ואת החלל הבלתי מוסבר הזה, הלך עכשיו אבא למלאות.

אבא המתין עד שכולם ישובו הביתה ויסיימו לאכול את ארוחת הצהריים, כשלאחר מכן הוא כינס את כולם בסלון סביב השולחן, וביקש להקשיב היטב ולא להפריע בשאלות באמצע דבריו.

דממה בלתי שגרתית השתררה בחלל החדר.

אבא עומד לגלות את הסוד שמאחורי הגביע.

ליל שבת בעיירה קוריסטשוב, שבחבל ז'יטומיר, אוקראינה, שנת ה'שס"ד.

בראש שולחן השבת ההדור עומד לו ר' זלמן דוד כמלך בגדוד.
בניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו, אשתו כגפן פוריה בירכתי
השולחן, וכל הבית כולו נסוך היה בהוד קודש של שבת
מלכתא.

ר' זלמן דוד מילא את גביע הכסף הממורק ביין אדום, אשר
ניחוחו העז די היה בו בכדי לפתוח את קיבתם של כל
הסועדים ולסייע בעדם בקיום מצות עונג שבת בהידור רב.
'ויכלו השמים...' החל ר' זלמן דוד לסלסל בנעימה מרגשת,
אותה קיבל הוא מאבותיו במסורת עתיקה, ו....

טראחח... בוואם... קולות חבטה ונפץ נשמעו מעם פתח
הבית. טרם התעשתו בני הבית, וקודם אשר הבינו את סיבת
הרעש, פרצו לביתו של ר' זלמן דוד חבורת קוזאקים בריונים,
עיניהם האדומות ממשקה יורקות שנאה עזה ונדמות
כשותתות דם, ובידיהם גרזנים, מכושים, קלשונים, ושאר כלי
משחית פרימטיביים. פרימטיביים אמנם, אך די במכה הגונה
אחת באחד מאלו, בכדי להפוך 'גברא' ל'חפצא'.

הקוזאקים ניגשו תחילה אל מקום עמדו של בעל הבית,
והחלו פולטים קללות באוקראינית גסה, כמו היו סכר של נהר
מזהם שעלה על גדותיו. המילים 'זידו', 'בנדיט', 'סמערט'
(מוות), 'סובאקא' (כלב), נשמעו שוב ושוב מבצבצות
בחריפות עזה מתוך בליל האש שירקו וסיננו מבין שיניהם
הצהובות-שחורות והשבורות.

בני הבית רעדו מאימה. הם ידעו היטב שאלו אין כוחם יפה
בפה, ואדרבה דומה הוא שמוחם מצוי הוא בכפות ידיהם,
וחיש קל עשויים הם לבצע את ה'סמערט' ל'סובאקא' ה'זידו'.

ה'בנדיט'. הם כמו התאבנו וקפאו על עומדם מבלי יכולת להניד עפעף.

המעניין היה, שדווקא ר' זלמן דוד, מי שהיה תחת ברזילי כלי המשחית של הפורעים, לא חדל ולו לרגע כמימרא מאמירת הקידוש. אף נעימתו לא נפגמה כחגירת ציפורן, וטיפה זעירה לא גלשה מכוסו. הוא עמד איתן, ידיו וקולו לא רעדו, וכאילו שחיות הוודקה הללו אינם בנמצא כלל. פלא.

לפתע הושלך הס. לא לחלוטין, משום שקולו של ר' זלמן דוד נשמע היטב מנעים באמירת 'ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו', אולם קולותיהם הצרודים והחלולים של הלומי השכר נדם באחת.

הפורעים שמטו את כלי זינם, והחלו יוצאים מהבית שפופים, כשכליהם מוטים אל עבר רגליהם, כאילו ומנסים היו להחביאם בתוך מכנסיהם הרחבים.

נס!

ר' זלמן דוד סיים את הקידוש, מזג את היין לכוסות המסובים, כשהוא מאחל 'לחיים' לכל אחד ואחת בקול שליו ורגוע, שלא היה נשמע בו ולו אף שמץ של זכר לכך שזה עתה ריחפה עליו סכנת מוות מיידית, וראשו מונח היה בין הסדן לפטיש.

אחר ששתו כולם, זיז אותם ר' זלמן דוד ליטול ידיים משום חשש 'הפסק', כשהוא מבטיח שתיכף אחר שיאכלו יותר מכביצה פת יסביר להם את פשר שלוותו המופלאה.

הכריחו הנוכחים את עצמם לאכול מהחלה העריבה, אף שקיבתם עסוקה הייתה בלהירגע מהחווייה הכה קשה, למען

יתחיל כבר אביהם ב'מעשה הנורא' שהבטיח להגידו לאחר אכילתם פת.

מחוץ טרם תשכל חרב, אולם בחדרים כבר שוררת אימה.

טרוייש, שנת תתנ"ו, אשמורה שלישית שבלילה.

רבי משולם ב"ר נתנאל, מלומדי בית מדרשם של בעלי התוספות בתחילת תקופתם היה, ומגדולי וחכמי קהילת טרוייש המעטירה. דבר לא היה לו בעולמו מלבד לימוד התורה וקיום מצוותיה, ואף להתעטר בכתר הרבנות לא אבה, כי אם לשבת על התורה ועל העבודה בכל כוחו, וללמוד מרבوتיו וחבריו אשר בראשית תקופת הראשונים.

כעת חנו המוני הבערים הנוצריים בראשותו של פטר הנזיר השוטה ואווזתו המכושפת סביב לעיר, ממתינים לאור ראשון של בוקר בכדי להסתער על העיר, ולכרות את ראשיהם של היהודים ה'כופרים'.

איש לא העז להוציא את קצה חוטמו אל מעבר לכותלי ביתו. די היה בפורע אחד שישתה יותר מכשיעור ויכנס לעיר בגפו, בכדי שבעל החוטם המבצבץ ישלם במחיר חייו בעד חוטמו זה.

אולם לר' משולם תכניות אחרות היו.

הדבר שבשעה זו הטריד את מנוחתו יותר מכל, לא היה חייו הנתונים בסכנה רבה, עד שספק אם מחר יזכה לומר קריאת שמע של ערבית או שיקדים לעזוב את העולם באמירת 'שמע

ישראל' קודם לכך. מה שהעיק על ליבו של ר' משולם למעלה
מן הכל, היו ספרי התורה.

עשרים וששה ספרי תורה, כמנין שם הוי"ה, שכנו בבית
הכנסת הגדול של טרוייש. יודע ידע ר' משולם כי האיכרים
צמאי הדם לא ירוו את צמאון שנאתם אך ביהודי העיר, אלא
שחזקה על שונאי ישראל שכמותם שייטלו את ספרי התורה
הקדושים, וינהגו בהם באופן שאין ניתן להעלות אף על
הכתב.

את גופו מוכן היה ר' משולם למסור על קידוש ש"ש בשמחה
ובחדווה, אולם על כבודם וקדושתם של ספרי התורה, על כך
לא הסכין לוותר כמלא נימה. ויהי המחיר אשר יהיה.

חולה ברגליו היה ר' משולם באותה העת. הזקנה שקפצה
עליו שלא טרם עיתה הכבידה על רגליו, ונאלץ הוא מזה
תקופה להלך שעון על מקלו. ועם זאת לא העלה ר' משולם
על קצה דעתו לבקש מבנו הצעיר ברוך, אשר נודע לימים כר'
ברוך ב"ר משולם מטריויש, ואשר שהה עמו בביתו באותו
העת, לילך אל בית הכנסת ולהציל את ספרי התורה, שכן אין
הדבר דוחה פיקוח נפש. אך חזקה עליו היה ליטול את מקלו
וללכת הוא עצמו להציל את ספרי התורה לבל יחולל כבודם.

לא הועילו בכיותיהם והפצרותיהם ושידוליהם של מרת חנה
רעייתו ובנו ברוך, שלא יסכן עצמו בהליכתו לבית הכנסת.
מנוי וגמור היה עמו לילך, ולו יהיה הדבר במחיר חייו.

יצא הוא איפוא חרש מן הבית, ופסע בלאט אל בית הכנסת
החשוך. בהגיעו אל בית הכנסת, פתח הוא ה'תיבה' המכונה
בימינו 'ארון הקודש', הוציא כל ספר בפני עצמו, נישקו וגיפפו

והרטיב את מעילו בדמעותיו, ואחר העלהו אל עליית הגג, אשר פתחה מוסתר היה מאחורי התנור והוילאות במערב בית הכנסת.

לכשסיים להטמין את כל ספרי התורה, עלה שוב אל התיבה, סגר את הפרוכת, נישקה בדמעות ובבכי סוער, ונשא תפילה על בני עדתו שינצלו מיד המשחית. אחר ירד מן התיבה כשפניו אל ההיכל, ופנה אל עבר ביתו.

בהגיעו לביתו שעה קלה קודם עלות השחר, קיבלוהו רעייתו ובנו בדמעות, כאשר בנו אוחזו בידו בכל כוחו, משל מבקש הוא להישאר כרוך עמו בחייו ובמותו.

ר' משולם הדף את ידו של בנו, ופנה אליו באמרו שלא עת לרגשות עתה, וחפץ הוא לשוחח עמו בדברים העומדים ברומו של עולם.

הם התיישבו זה למול זה, ואחר הושיט ר' משולם את מקלו לידי ברוך, אשר לא הבין מדוע מושיט לו אביו את מקלו. אולם אביו לא נענה לתמיהתו, ופתח ואמר: 'טול בני את מקלי, ועמו שא את רגליך וברח מן העיר. אני זקנתי ושבתי, ואין כוחי במתני ליטול עתה את מקלי ולברוח, אולם עתה צעיר אתה, טול את מקלי, וברח מהרה'.

'אך מה צורך לי במקל, הן צעיר הנני?!' תמה ברוך.

'וכי איך חושב עתה להינצל מן הפורעים המקיפים את העיר?!' השיבו אביו בשאלה, והמשיך: 'מקל זה, הוא כלי אשר נעשה בו מסירות נפש. כלי אשר בו נעשה מסירות נפש למען כבוד שמיים, כוח יש בו לשמר הן על עצמו והן על

השומר עליו', הסביר ר' משולם. ואחר הוסיף 'טול בני את מקלי, ישמור הוא עליך, ואתה תינצל לחיים'. אחר נשק לו, וזירזו לצאת את העיר טרם יאיר השחר.

ר' זלמן דוד לגם מכוס המעד שהייתה לפניו, נטל את הגביע בהתרגשות, והרימה כלפי מעלה. 'טלו, טלו בני היקרים את גביעי זה, גביע שנעשה בו מסירות נפש על קידוש שם שמים, מסירות נפש על קידוש על היין שלא ייפסק באמצע הברכה, שמרו עליו וישמור עליכם'.

והוסיף 'תמהתם מדוע כה רגוע הייתי, אומר לכם. ר' ברוך ב"ר משולם זקנינו הוא, בידי מגילת יוחסין כבן אחר בן עד אליו, וממנו עד רבינו הקדוש. ר' ברוך, או ברוך כפי שכונה בעת ההיא משום שעודנו בחור היה, נטל את מקלו של אביו ר' משולם הי"ד, אשר למחרת היום מסר את נפשו על קידוש ד' בגבורה עם רוב בנין ומנין של קהילת טרוייש, ובזכות המקל אשר בו מסר אביו את נפשו למען כבוד שמיים היכה ד' את עיני הפורעים בסנוורים ולא הבחינו בו. ר' ברוך נמלט לפולין, שם כיהן כרבה של אחת הקהילות הגדולות והמפוארות דאז, ואת מקלו של אביו הקדוש העביר לבנו אחריו, שהעביר לבנו אחריו, וכן הלאה עד אלי'.

עוד לגימה קלה נטל ר' זלמן דוד מכוסית המעד, והמשיך: 'את המקל המופלא שילבתי כרגל בשולחן עליו אנחנו מסובים כעת, למען יהיה לנגד עיני תמיד בעבור אזכור את כוחה של מסירות נפש על כבוד שמיים, ולמען יישמר המקל היקר

בבטחה ובכבוד. כאשר באו הפורעים, נתתי את עיני אל המקל העתיק שניצב למרגלותי, והתחזקתי בבטחון בהי"ת שיצילני בזכות הבטחתם של אבותי הקדושים, ובזכות מסירות נפשם למען כבוד שמו ית'. ויותר משהיה לי המקל להבטחת שמירה, שימש לי הוא כעד עד היכן גדול כוחה של מסירות נפש למען כבוד שמים, ונסך בי הדבר אומץ לא לירוא ולפחוד ולהמשיך בקידוש כלא היה דבר'.

ר' זלמן דוד סיים, באמרו 'טלו בניי איפוא גביע קידוש זה. הן את המקל המופלא יוכל רק אחד מכם לרשת בבוא העת, יהיה מעתה גם הגביע הזה לשמירה על מי מצאצאי שישמור עליו'.

אבא שתק לרגע, ושוב הפר את הדממה.

'הגביע, הוא הגביע שעבר דור דור כארבע מאות שנה, מר' זלמן דוד עד אלי. סבי צ"ל עבר עמו את כל מאורעות השואה, כשכל הזמן חש הוא היאך זכות מסירות הנפש של אבותיו מגינה עליו מלבוא בשערי מוות'.

'עכשיו ודאי אתם מבינים למה הייתי כ"כ רגוע, במוחי הדהדו כל הזמן מילותיו של זקני הקד' ר' משולם ב"ר נתנאל 'כלי אשר בו נעשה מסירות נפש למען כבוד שמיים, כוח יש בו לשמר הן על עצמו והן על השומר עליו'. והנה אתם רואים בעיניכם איך מתקיימת הבטחתו הקדושה למעלה מדרך הטבע'.